

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת שופטים תשפ"א לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רמ"ג

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

בדבריו להשכיל שיהיו דבריו נשמעים במשמעותיהם, אחד דברים כפשוטן לאיש המדבר עמו, שנית הוא עיקר תוכן דבר שמכוין באותן הדיבורים שיהיו תפלה ותחנונים לפני המקום ברוך הוא וברוך שמו, שמסתיר דבריו של התפלה בהדיבורים שמדבר עם האדם וכו'.

ועל פי הדברים האלה יעלה הכל על נכון, מה ששלח מלאכים ממש ולא אנשים שלוחים, כי כוונתו של יעקב היה שהמלאכים ידברו אל עשו דברים כאלה שיהיו דברי רצוי אל עשו, וגם שיהיו דברי רצון בתפלה ובתחנונים לפני המקום, להיותם מליצי יושר לפני המקום ברוך הוא עבורו וכו'. וזהו שאמר יעקב אל המלאכים, כה תאמרון, רוצה לומר באופן זה ובכוונה זאת תאמרון כל דבריכם אשר תדברון, דהיינו לאדוני, רוצה לומר שיהיה כוונתכם לאדון הכל הוא הבורא יתעלה זכרו לעד. וגם דברים כפשוטן לעשו שיהיה דברי רצוי לעשו. ושני הפירושים שפירש רש"י על עם לכן גרתי, היה בזה כוונה אחת לעשו לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, וכוונה אחת להשי"ת, שתרי"ג מצות שמרתי וכו' ע"ש.

ובעבודת ישראל (אבות) פירש בזה מאמרם (אבות ו-א) שנו חכמים בלשון משנה, שפירושו על דרך לחם משנה, והיינו שלשונם ודיבורם היה בהם משמעות כפולות, שחוץ מפשטות הדברים טמונה בהם משמעות גם כלפי מעלה ע"ש.

והיה כקרבכם אל המלחמה, ונגש הכהן ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם וכו' (ב-ב). ברש"י שמע ישראל, אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם (סוטה מב.) ע"כ. והקשו המפרשים אם כן למה יספו השוטרים לדבר אל העם, ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו (ב-ח). הירא מעבירות שבידו (שם מג.), הלא בודאי הם קורין קריאת שמע, וכדאים הם שיושיע אותם בזכות זה לבדו (עיין בפנים יפות). ובפשוטו הכוונה, כי מנהיג ישראל צריך לעמוד בשער ולהוכיח את ישראל, עד כמה גם חטא קל יוכל לעכב ישועתן של ישראל, אבל כלפי שמיא מוטל עליו לעורר רחמי שמים על ישראל, כרחם אב על בנים. וכמו שמצינו במשה רבינו שהוכיח את ישראל בחטא העגל, אבל כלפי שמיא ויחל משה את פני ה' אלקיו. וכמו כן הכהן המשוח היה מזהיר לישראל שאפילו מי ששח בין תפלה לתפלה יחזור וישוב לביתו (מנחות לו.), ורק כלפי שמיא היה מעורר שגם זכות קריאת שמע כדאי שיושיע אותם.

ואיתא בספה"ק נועם אלימלך (פ' וישלח) לבאר בטעם ששלח יעקב לעשו מלאכים (ב-ד), ולא שלוחי בני אדם, וגם למה אמר להשלוחים בביתו 'אדוני' על עשו. וגם מהו לאדוני 'לעשו', הוי ליה למימר לאדוני עשו. וכתב דהנה דרך הצדיק בדברו עם אנשים, אזי הוא מדקדק

רק אם קריאתה הוי עדות כשרה, שהוא מעיד על יוצרו שה' אחד, אבל מי שיש לו עון בידו, עדותו פסולה, והוי קריאתו רק דיבור בעלמא בלי כחה של עדות. ולכן כל זמן שיש בין יוצאי הצבא בני אדם עם עבירות בידם, הרי אין עדותם עדות, ולא יועיל להם זכות קריאת שמע שהם קורין. ורק אחר שהירא מעבירות שבידו חוזר מעורכי המלחמה, ולא נשארו ביניהם רק אנשים צדיקים יראי חטא, אז עדותם כשרה, וכאשר הם מעידין שמע ישראל ה' אחד, כחה עצומה מאד, שזכות זה לכשלעצמה גם כן כדאי שעבורה ינצחו אויביהם.

ולכן קודם שקורין קריאת שמע להעיד על אחדותו יתברך שמו, תיקנו חז"ל לסדר מתחלה ברכות קריאת שמע, לסדר על לוח לבו גודל רוממותו יתברך שמו, ועבודת המלאכים שרפי מעלה, ושוב לעורר האהבה המסותרת בלב בברכת אהבה רבה, הבוחר בעמו ישראל באהבה, ובזה יתעורר לשוב לה', וכמאמרם (מגילה יז): דלכן סידרו ברכת התשובה בשמונה עשרה אחר בינה דכתיב (ישעיה ו-י) ולבבו יבין ושב ורפא לו ע"ש. ובזה יהא כשר להעיד אחר כך עדותו הנאמנה באחדות הבורא יתברך שמו.

*

והנה דורשי רשומות אמרו, והאלקים אנה לידו ושמתי לך מקום (שמות כא-ג), ר"ת אלול (ארי"י בשער הפסוקים פ' משפטים). והכוונה על פי מה שנאמר בסוף פרשתנו, אחר שסיים מצות עגלה ערופה, ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה' (כא-ט). וביאר בבינה לעתים (ח"ב דרוש ב' לאלול) הכוונה, כי החוטא מאבד את נפשו, וכמאמרם (ברכות יח): רשעים בחייהם קרויין מתים, ועוד חמור יותר, כי גדול המחטיא יותר מן ההורגו, שההורגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא (רש"י דברים כג-ט). וההורג נפש מאבד רק חיי שעה של ימי שנותינו בהם שבעים שנה, והחוטא מאבד חיי עולם נצחיים. והתורה מעורר את האדם, אחר שאתה רואה איך חיי האדם חביבה אצל ה', וכאשר ימצא חלל באדמה, צריכין כפרה על מה שניטל נפש מישראל, מזה תלמוד על עצמך שלא תהיה אתה בעצמך הורג נפש. והוא בשעה שאדם סר מהתורה ומצותיה, אז הוא הורג את עצמו, ויש לך להתאמץ לבער הדם הנקי מקרבך, שלא תהיה אתה שופך

ועל דרך זה היה הכהן המשוח מדבר אל יוצאי הצבא, שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה, אל תיראו ואל תחפזו, דברי חיזוק ועידוד לאנשי הצבא כמשמעות הדברים כפשוטן, אבל בתוכה הבליע תיבות שמע ישראל, לעורר כלפי שמיא זכות קריאת שמע שישראל קורין, שיעמוד להם זכות זה.

*

אמנם יש לומר בזה עוד, דהנה חז"ל תיקנו ברכות קריאת שמע, הן לפני ה' והן לאחריה, ואין זה ברכה כמו שמברכין קודם קיום כל מצוה, אשר צונו על מצוה זו, אלא הם מיוסדים על גדולתו ורוממותו ועבודת המלאכים למעלה. ולכאורה קריאת שמע היא מצוה לכשלעצמה לומר פרשה זו, ואין לה שום קשר עם חיוב תפלה וברכותיה, ולמה הסמיכו חז"ל ברכות אלו לקריאת שמע. ולא עוד, אלא בכל מצוה דאורייתא שמסתפק אם עשאה, ספיקא דאורייתא לחומרא וחוזר עליה, אבל אין מברכין עלה, דברכה דרבנן וספיקא לקולא. אבל בקריאת שמע קיימא לן (א"י"ח סימן סז) ספק אם קרא קריאת שמע חוזר וקורא ומברך לפני ה' ולאחריה, שכך היתה התקנה שכל זמן שקורין חייב לקרות כעיקר התקנה בברכותיה ע"ש. וצריך ביאור טעם חז"ל בזה.

ונראה דאיתא בפרשתנו, לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא (יט-טו), וביאר בספה"ק אגרא דכלה, דהנה קריאת שמע שאדם קורא בכל יום הוא עדות על אחדותו יתברך שמו, ולזה אותיות ע"ד הם גדולים בקריאת שמע, להורות שזה עדות. והנה כשאדם עובר עבירה שנפסל על ידה לעדות על פי דת תורתנו הקדושה, כשאינו שב בתשובה, גם הקריאת שמע שקורא אינה נחשבת למצוה, כיון שהוא פסול לעדות, על כן צריך להרהר בתשובה קודם קריאת שמע. וזהו מה שנרמז, לא יקום ע"ד אחד, ר"ל ע"ד שבאח"ד דהיינו קריאת שמע, דעיקר היחוד הוא באחד, לא יהיה קיום לע"ד הזה, לכל עון ולכל חטאת, כשיהיה ביד האדם איזה עון או חטאת ע"כ.

ומעתה הן אמת כי מעלת כחה של קריאת שמע עצומה מאד שעבור זה לעצמה כדאים להושיע, אבל זהו

דמים, ולזה תזכה רק כאשר תעשה הישר בעיני ה' עב"ד. ולכן מי שבמשך כל השנה הלך שובב, והרג את נפשו, החודש אלול הוא עיר מקלט אשר ינוס שמה.

*

ואמר הכתוב בפרשתנו בדיני ערי מקלט, שלוש ערים תבדיל לך וגו', תכין לך הדרך, ושלשת את גבול ארצך וגו', והיה לנוס שמה כל רוצח (יט-כ). והנה 'שלוש' מלא וי"ו, ובפשוטו רימז, כי חוץ משלש ערים בארץ כנען, היו עוד שלש ערים בעבר הירדן, ולעתיד יהיה עוד שלש (רש"י יט-ט). ואם כן חוץ משלש ערים הללו בארץ כנען יש עוד וי"ו ערי מקלט.

אמנם יש לומר בזה עוד, דהנה לעיל (במדבר לה-ו) כתיב, ואת הערים אשר תתנו לנוס שמה הרוצח, ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר. וכתוב בספח"ק אוהב ישראל (שם) כי שש ערי מקלט הם השש תיבות של הפסוק שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים ו-ד), ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר, הם מ"ב תיבות של פרשת ואהבת עד ובשעריך, והם הערי מקלט, תיקון למי ששגג בחטאים והרג את נפשו, להנצל מגואל הדם, המקטריגים הרודפים אחריו, והיינו קבלת עול מלכות שמים במסירת נפש, ואהבת ה' בכל לבבו ע"ש.

והנה בפרשת ואהבת ישנם גם כן שש מצות, שהם שש ערי מקלט, מצות אהבת ה', תלמוד תורה, קריאת שמע, תפילין על היד, תפילין על הראש, ומוזוה, שהם יסודי התורה, והיינו להזכיר אחדותו יתברך שמו בפיו ערב ובוקר, ולהצמידם על ידו נגד הלב לשעבד תאות לבבו, ולהניחם על הראש לשעבד ראשו ומוחו, וגם על פתח ביתו, שיהא מסובב כל גופו וביתו בהזכרת יחודו יתברך שמו. וגם מצות תלמוד תורה שכנגד כולם, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, והם שש 'ערי' מקלט, התעוררות לעבודת קונו שיקלוט אותו מגואל הדם. כי המתבונן ונותן לנגד עיניו תמיד, כי יש לעולם בעלים, בעל יחידי הקב"ה שנותן לו חייו ובריאותו ומאכלו וביתו וממונו, ואין שום כח בלעדו בשמים ממעל ועל הארץ תחת, וגם סדרי טבע העולם הכל ממנו, משכיל ממנו לדעת עד כמה צריך האדם להיות נכנע וכפוף לרצונו.

וגם מצות אהבת ה' כוללת שלש ערים, 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', שתהא אהבת ה' תקועה בלבבו בכל דבר, למסור גופו ונפשו ומאודו עבור רצונו יתברך שמו. כי מתוך האהבה הגדולה הבוררת בנפשו אליו יתברך שמו. כי טבע האדם שעל דבר שהוא חושק ואוהב, ירדוף אחריו בכל כחו, ולא ימנעהו שום טירחא להשיגו. – וכאשר יהיה לפניו שני דברים שהוא אוהב, ואי אפשר לו להשיג גם שניהם, אז יבחר הדבר שהוא אוהב לו ביותר. ועל דרך זה כאשר מונח לפניו אהבה לדבר גשמי והוא נגד רצון ה', וצריך לבחור לעצמו מה יעשה, אז אם ה' אוהב אצלו בכל לב ובכל נפש ומאד, יוותר על כל שאר אהבה ותשוקה מפני אהבת בוראו, ולא ימעול באהבתו לקונו. והם השלש ערי מקלט שקולטת את האדם שלא יוכלו לפגוע בו.

ועל זה אמר 'תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך', אם אתה רוצה ליתן גבול לעניני ארציות שלך, שלא תגרור אחריהם, אז יש להתחזק באהבת ה' שהוא כולל שלש סוגים, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, והן הן שלש ערי מקלט להנצל בהם ההורג נפשו בשגגה. – וגם מה שאמר הכתוב 'את שש ערי מקלט אשר תתנו לנוס שמה הרוצח', שהם הששת תיבות של שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, 'ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר', פרשת ואהבת, שגם בה יש שש ערי מקלט, הם הששת מצות שיש בתוכה. ועל כן שלוש ערים תבדיל לך, מלא וי"ו, כי השלש ערים הם מצות אהבת ה' בכל לב ונפש ומאד, ופרשה זו מלאה וי"ו, שש מצות הרצופות בתוכה.

*

והנה במה שאמרו שגדולה זכות קריאת שמע דייקא שעבורה ינצחו האויבים, יש לומר דהנה גם כאשר שב האדם על עונותיו תשובה גמורה, עדיין לא נמחה ומתמרק החטא לגמרי, דהא אמרו (יומא פו.) דרבי ישמעאל היה דורש ד' חילוקי כפרה, עבר אדם על מצות עשה ושב, לא זו משם עד שמוחלין לו, על לא תעשה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, על כריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, חילול השם, כולן תולין ומיתה ממרקת דכתיב (ישעיה כב"ד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו וכו'. אמנם כתוב בבבלי יששכר (תשרי ב-כו) דאיתא בוזהר (במדבר קכא.) דאית חובין דלא מתכפרין עד דאתפטר בר

והוא עצמו. ועל כן אמר הכתוב 'על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת', הרשעים בחייהם שנקראים מתים (בעל הטורים שם), כי לפעמים יש שני עדים המעידים עליו ולפעמים יש שלשה. והעצה להנצל מזה היא, קבלת עול מלכות שמים במסירת נפש, בעדות האדם בקריאת שמע, שמוכן למסור נפשו על קידוש שמו. ועל זה סיים, 'לא יומת על פי עד אחד', דבעדות האדם באמירת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, במסירת נפש בכח, מציל עצמו ממייתה בפועל, ולא יומת.

*

וזהו הענין שתיקנו חז"ל ברכת הגאולה אחר אמירת קריאת שמע, דאיתא בגמרא (ברכות לב.) לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל ע"ש. על כן קודם שעומד להתפלל שמונה עשרה יש להזכיר שבחו של מקום בגאולתן של ישראל, ולהורות להאדם שהגם שסידר כבר שבחו של מקום בפסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע לפניו, מכל מקום אחר אמירת קריאת שמע בכוונה במסירת נפש הוא נעשה כבריה חדשה, ובריה זו עדיין לא הזכיר שבחו של מקום, על כן תיקנו לומר אחר קריאת שמע ברכת גאל ישראל, לסדר שבחו של מקום קודם שיתפלל.

*

ולפי מה שנתבאר הוי חודש אלול כערי מקלט לאלו שהרגו נפשם בשגגה במשך כל השנה, שיוכלו להנצל מגואל הדם, הוא היצר הרע הוא השטן הוא המלאך המות, יורד ומתעה [את הבריות לחטוא] ועולה ומרגיז [את חמת המלך בהשטנתו] נוטל רשות [להרוג את החוטא] ונוטל נשמתו (בבא בתרא טז.). על כן ביותר יש להתעצם בימים הללו בהשש ערי מקלט, אמירת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד בכוונה הראויה במסירת נפש, ובהשש מצות המפורטות בפרשת ואהבת, ולחדור אהבת ה' בתוך לבו לשמור ולעשות, ולדבק עצמו בלימוד התורה אשר היא חרב פיפיות נגד יצרו, ובזה נזכה לשנה טובה ומתוקה בכל הענינים.

נש מעלמא וכו', והאי יהיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיה לההוא אתר וכו' (ר"ל מקבל עליו מסירת נפש) כמאן דאתפטר מעלמא וכו', וכדין קוב"ה מרחם עלוי ומכפר ליה לחוביה עכ"ל. הרי דבמסירת נפש בכח מתכפר הכל להאדם ע"ש. ולכן באמירת שמע ישראל, שמקבל על עצמו למסור נפשו על קידוש שמו, לאהוב את ה' בכל נפשו, אפילו נוטל את נפשו, בזה מתמרקין כל החטאים, ונעשה כבריה חדשה, כצדיק גמור שמעולם לא חטא, וראוי הוא לישועת ה'.

*

ובזה היה נראה לבאר עוד בפרשתנו, שאמר הכתוב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, לא יומת על פי עד אחד (ז-ו). והוא דאיתא בגמרא (חגיגה טז.) מאי דכתיב (מיכה ז-ה) אל תאמינו ברע [האומר לך חטא], אל תבטחו באלוף [לומר שימחול], אם יאמר לך יצר הרע חטוא והקדוש ברוך הוא מוחל, אל תאמן, שנאמר אל תאמן ברע, ואין רע אלא יצר הרע שנאמר (בראשית ח-כא) כי יצר לב האדם רע, ואין אלוף אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר (ירמיה ג-ד) אלוף נעורי אתה. שמא תאמר מי מעיד בי, אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו, שנאמר (חבקוק ב-יא) כי אבן מקיר תזעק וכפיס [חתיכת עץ] מעץ יעננה. וחכמים אומרים נשמתו של אדם מעידה בו, שנאמר (מיכה שם) משכבת חיקך שמור פתחי פיך, אי זו היא דבר ששוכבת בחיקו של אדם, הוי אומר זו נשמה. רבי זריקא אמר שני מלאכי השרת המלוין אותו הן מעידין בו, שנאמר (תהלים צא-יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, ויש אומרים אבריו של אדם מעידין בו, שנאמר (ישעיה מג-יב) ואתם עדי [הוא מעיד בעצמו בכל עונות שאוכיח בפניו] נאם ה' ואני א-ל ע"כ.

ולפי זה כאשר אדם חוטא בסתר בביתו בהצנע, יש שלשה עדים המעידים עליו כלפי מעלה, אבני ביתו, מלאכי השרת, והוא עצמו (היינו או אברי גופו או נשמתו). וכאשר חוטא ברחובות חוצה, יש עליו שני עדים, מלאכי השרת

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אברהם צבי אדלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' פנחס דוד בראדי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' שמוחה ברייער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' ישראל אשר פראמאויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בתו למזל טוב	לע"נ מרת מלכה ב"ר יחיאל ע"ה נפטרה מ"ז אלול תשנ"ה לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה. נתנדב ע"י בנה הר"ר משה עהרענפעלד הי"ו
מוה"ר ר' ישראל שעכטער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם מנחם פרענקל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' ישראל אשר בלומענפעלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' צבי אלימלך געוורץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בנו החתן עמרם נ"י למז"ט	מוה"ר ר' הערשל שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בנו למזל טוב